

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ
ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Σουσάνα Σεϊτανίδου
Πολιτικός Επιστήμονας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την πρώτη στιγμή της ίδρυσης του κράτους τους, οι Βέλγοι γνώριζαν ότι αποτελούσαν ένα ουδέτερο κράτος-έθνος που εξυπηρετούσε συνοριακά προβλήματα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η πολιτική τους ύπαρξη και εξέλιξη θα επιτυγχανόταν μόνο μέσω της «αρχής της συναπόφασης-συνευθύνης» για το «κοινό συμφέρον». Αλλιώς το κράτος τους θα έπαυε να υπάρχει. Ο εδαφικός διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων τους σε ισάριθμες περιφέρειες ήταν απότοκο του γλωσσικού διαχωρισμού. Κάθε φορά όμως που, κατά την διάρκεια της διακυβέρνησης, διακυβευόταν η ενότητα του κράτους, συνέβαιναν αξιοθαύμαστα γεγονότα, από αυτά που μόνο σε μια δημοκρατία μπορούν να συμβούν, όταν πάνω από το κομματικό και πολιτικό ελιτίστικο συμφέρον κατορθώνουν οι κομματικές ηγεσίες να θέσουν το γενικό συμφέρον. Αυτό ισχύει τη στιγμή που η Δημοκρατία, αυτό το θαυμαστό πολίτευμα, εξελίσσεται, αφήνοντας χώρο και στις μειοψηφίες να αναπνεύσουν, να έχουν λόγο στις αποφάσεις και να γίνονται συνυπεύθυνες.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

συναινετική δημοκρατία, συναπόφαση-συνευθύνη, αναλογική εκπροσώπηση, αρχή της συνεργασίας, εξελικτική δημοκρατία, πολυπολιτισμικές κοινωνίες

«Αυτό που είναι αξιοθαύμαστο για το Βέλγιο δεν είναι ότι είναι μια πολιτιστικά διαιρεμένη κοινωνία –οι περισσότερες από τις χώρες του σύγχρονου κόσμου χωρίζονται σε ξεχωριστές και διακριτές πολιτιστικές, θρησκευτικές ή εθνοτικές κοινότητες-, αλλά ότι οι υπάρχουσες πολιτιστικές κοινότητες, συνυπάρχουν ειρηνικά και δημοκρατικά. Ακόμη περισσότερο, το Βέλγιο νομιμοποιείται να ισχυριστεί ότι είναι το πιο ενδεδειγμένο είδος της δημοκρατίας που είναι κατάλληλο για βαθιά διαιρεμένες κοινωνίες στον σύγχρονο κόσμο».

Arend Lijphart, “The Belgian example of cultural coexistence in comparative perspective”.

*

1. Εισαγωγή

Η πολιτική ιστορία του Βελγίου ξεκίνησε μετά την πανωλεθρία του στρατού του Ναπολέοντα του Γ', στο Βατερλό. Το 1805, ένα μανιφέστο δημιουργήθηκε από τον «Prince of Orange», για να ενώσει και να κυβερνήσει τους κατοίκους του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και τους Ολλανδούς μετά από 200 χρόνια χωριστής ζωής. Αυτή είναι η στιγμή της γέννησης της βελγικής εθνότητας, η στιγμή της γένεσης του βελγικού κράτους-έθνους. Ωστόσο, η κοινωνία παρέμενε διαιρεμένη πολιτισμικά, γλωσσικά και θρησκευτικά. Οι βασικές αυτές διαφορές δημιουργούσαν αντιπαλότητες, διότι οι «άλλοι» ήταν διαφορετικοί. Το νέο κράτος δεν δημιουργήθηκε για να στεγάσει ένα έθνος, αλλά χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για να δημιουργήσει ένα έθνος μέσα στο κράτος, ενώνοντας δύο τότε διαφορετικές εθνότητες. Αυτή η έννοια του έθνους που δημιουργήθηκε με τη σύσταση του νέου κράτους, έδωσε διαφορετική σημασία στις έννοιες των λέξεων «εμείς» και «άλλοι», έδωσαν την εννοιολογική σημασία της βελγικής ιθαγένειας. Για να καταλάβουμε πως λειτουργεί η δημοκρατία σήμερα στο Βέλγιο θα πρέπει να δούμε την εξέλιξη της διακυβέρνησης από το χρονικό σημείο της ίδρυσης του Βελγικού κράτους μέχρι σήμερα.

Στους χρόνους μεταξύ του 1815 και του 1830 οι Βέλγοι απέδειξαν ότι είναι περισσότερο «Βέλγοι» από ποτέ. Στη μεσαιωνική Ευρώπη τους βλέπουμε να ενώνονται για την ανεξαρτησία τους κάτω από κάθε ξένη απειλή. Το Βέλγιο είναι μια χώρα η οποία δημιουργήθηκε, για να εξασφαλίσει μια ουδέτερη ζώνη μεταξύ της Γαλλίας, των Κατοίκων των Κάτω Χωρών και του Βασιλείου της Ολλανδίας. Οι Βέλγοι γνώριζαν από την πρώτη στιγμή της ίδρυσης της πολιτικής τους οντότητας ότι ήταν ένα ουδέτερο κράτος-έθνος και πως η πολιτική τους ανάπτυξη θα επιτυχανόταν μόνο μέσω της «αρχής του συμβιβασμού», με την προϋπόθεση της πλήρους κατανόησης αυτής της αρχής. Αλλιώς το κράτος θα έπαυε να υπάρχει. Αντιλήφθηκαν έγκαιρα ότι, για να υπάρχει το Βέλγιο ως ανεξάρτητο κράτος και να ευημερεί, θα έπρεπε πρώτιστα να κατανοήσουν καλά και να εφαρμόσουν την αρχή του συμβιβασμού και της συνεργασίας με τους άλλους στη

διακυβέρνηση. Από το σημείο αυτό ξεκινά μια εξέλιξη και μια διαφοροποίηση της έννοιας της δημοκρατίας.

Ο γλωσσικός διαχωρισμός υπήρχε, ήταν έντονος και εκπροσωπούσε δύο εθνικισμούς, των Φλαμανδών και των Βαλλόνων. Και τα δύο αυτά «έθνη» αποτελούσαν τα συστατικά στοιχεία του πληθυσμού. Ο γλωσσικός εθνικισμός της Φλάνδρας ξεκίνησε στα μέσα του 19ου αιώνα, διότι επίσημη γλώσσα του κράτους ήταν η γαλλική και ως εκ τούτου όλοι οι διανοούμενοι, ακόμη και οι Φλαμανδοί, μιλούσαν γαλλικά. Συνεπώς, η πολιτική ελίτ στη Φλάνδρα ήταν γαλλόφωνη, ενόσω και η γλώσσα του δημοσίου, των εγγράφων και της εκπαίδευσης ήταν η γαλλική. Έτσι ξεκίνησε ο Φλαμανδικός εθνικισμός της γλώσσας, ενάντια στο Βελγικό κράτος, έχοντας σαν αίτημα του την αναγνώριση της φλαμανδικής ως ισότιμης της γαλλικής. Αυτός ο αγώνας για την αναγνώριση της φλαμανδικής γλώσσας ήταν που δημιουργούσε μια ισχυρή εθνική συνείδηση, σε βαθμό που άρχισε να δημιουργείται ένα ξεχωριστό έθνος μέσα σε ένα ενιαίο κράτος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Φλαμανδική εθνική συνείδηση ήταν πάνω από την Βελγική, τη στιγμή που οι Βαλλόνι παρέμειναν αμέτοχοι, διότι ήταν περήφανοι για την γλώσσα τους, με την ενότητα του Βελγίου να είναι το μόνο γι' αυτούς μέλημα.

Στα τέλη του 19ου αιώνα, η βιομηχανοποίηση έφερε αλλαγές στην οικονομική τύχη των δύο γλωσσικών περιοχών και την ανάγκη για περισσότερη εκπαίδευση. Η ανάπτυξη και η εξέλιξη ήταν πιο αργή στη Φλάνδρα λόγω της επικρατούσας γαλλικής γλώσσας –οι κάτοικοι μιλούσαν φλαμανδικά-, ενώ και το επίπεδο της εκπαίδευσης εξαιτίας της γλώσσας ήταν πολύ χαμηλό. Λόγω της επέκτασης της γαλλικής στη Φλάνδρα, ως επίσημης γλώσσας στις δημόσιες υπηρεσίες, ο τοπικός εκσυγχρονισμός και η εκβιομηχάνιση προχώρησε αργά. Έτσι, η γλωσσική διαίρεση είχε επίσης και οικονομικά κίνητρα. Ο εδαφικός διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων έφερε και την ανάγκη της εφαρμογής διαφορετικής γλώσσας στις δημόσιες υπηρεσίες και στην εκπαίδευση σε κάθε περιφέρεια.

Η σύγχρονη πολιτική ιστορία του Βελγίου άρχισε μεταξύ του 1893 και του 1918. Κατά τη διάρκεια της περιόδου προέκυψε ένα διπολικό σύστημα κομμάτων που αποτελείτο από το Συντηρητικό καθολικό κόμμα και το Φιλελεύθερο. Η εμφάνιση του Εργατικού (Σοσιαλιστικού) κόμματος, ως τρίτου πολιτικού παίκτη (παρτενέρ) στη σκηνή του Κοινοβουλίου, άλλαξε την διπολική εκλογική λογική. Το 1900, παρουσιάστηκε η ανάγκη θεσμοθέτησης της «αναλογικής εκπροσώπησης», η οποία συνέβαλε στην εκλογική ισορροπία μέχρι το 1960.

2.1 Αρχή του συμβιβασμού

Το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου πρόσθεσε και άλλα προβλήματα στο θέμα της γλωσσικής διαίρεσης. Αυξήθηκαν οι κοινωνικές και οικονομικές εντάσεις, με ορατό πλέον τον κίνδυνο της αποσταθεροποίησης. Σε αυτήν ακριβώς τη στιγμή, τα τρία πολιτικά κόμματα, οι Καθολικοί, οι Σοσιαλιστές και οι Φιλελεύθεροι, ενωμένοι υπό την πρωτοβουλία του Βασιλιά Αλβέρτου, προχώρησαν από κοινού σε μια συναινετική απόφαση. Εισηγήσαν πρόταση να δοθεί γενικό δικαίωμα ψήφου στους άντρες, με την προϋπόθεση αλλαγής του εκλογικού νόμου, ακόμη

και αν το Σύνταγμα δεν το επέτρεπε εκείνη τη στιγμή. Το «Pact of Loppem» του 1918 είναι το πρώτο ακριβώς σημείο έναρξης, η αρχή του «συναποφασίζω ομόφωνα» για το Βελγικό κράτος, όπου οι πολιτικές ελίτ αρχίζουν να μούνται σε μια διαφορετική λογική διακυβέρνησης, θέτοντας τα συμφέροντα του Βελγικού κράτους πάνω από τα προσωπικά τους συμφέροντα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η μεγάλη συμμαχία του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου δημιουργεί και παρουσιάζει την «αρχή της συνεργασίας» ως μια συμφέρουσα και επικερδή ιδέα για όλους, ιδίως όταν πρόκειται να ξεπεραστούν κρίσεις τέτοιου είδους!

2.2 Μεταπολεμική πολιτική

Η μεταπολεμική πολιτική του Βελγίου συνίστατο σε μια ραγδαία ανοικοδόμηση με πολιτικές αποφάσεις και διαδικασίες που εντάσσονταν στο πλαίσιο της «ομόφωνης συμβιβαστικής λογικής». Το μοντέλο της ομόφωνης διακυβέρνησης στις πολιτικές ελίτ του Βελγίου θα μπορούσε να πει κανείς ότι δεν ήρθε αμέσως, αλλά κατά κύματα, εφαρμοζόμενο σταδιακά και με δυσκολίες οι οποίες έπρεπε να ξεπεραστούν. Υπήρξαν περίοδοι όπου η λογική της πλειοψηφίας υπερτερούσε. Ωστόσο, όταν οι εντάσεις αυξάνονταν, οι βελγικές πολιτικές ελίτ έλυναν τα προβλήματα που ανέκυπταν, βάσει της πολιτικής λογικής της «ομόφωνης απόφασης» όπως και της «ομόφωνης ευθύνης». Έλυναν προς στιγμή ένα πρόβλημα μεταξύ άλλων, εκτονώνοντας την κατάσταση, ώστε να υπάρχει περιθώριο για διάλογο και ανταγωνισμό για τα άλλα.

2.3 Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αναδύθηκε το ζήτημα της παραμονής του βασιλιά στον θρόνο του («The Kings Question»). Κατά τη διάρκεια του πολέμου και ενώ η Κυβέρνηση μετέβη στο Λονδίνο, ο Βασιλιάς παρέμεινε στο Βέλγιο, μέχρι να συλληφθεί από τα γερμανικά στρατεύματα και να οδηγηθεί αιχμάλωτος στην Αυστρία. Τότε ακριβώς υπήρξε η αφορμή πρόκλησης του ερωτήματος επιστροφής ή μη του Βασιλιά στο Βέλγιο.

Στο σχετικό δημοψήφισμα που διεξήχθη, οι Καθολικοί πλειοψήφησαν με ποσοστό 57% υποστήριξης της επιστροφής του, ενώ οι Γαλλόφωνοι Σοσιαλιστές είπαν «Όχι» με ποσοστό 43%. Αν και ο Βασιλιάς Λεοπόλδος επέστρεψε, ακολούθησαν ταραχές και εξεγέρσεις, που ανάγκασαν τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων της πλειοψηφίας των Καθολικών να τον πείσουν να παραιτηθεί. Η πλειοψηφία των Καθολικών, παρά του ότι είχε νικήσει στο δημοψήφισμα, είχε αποδεχτεί την θέληση της Γαλλόφωνης μειονότητας, προκειμένου να σταματήσουν και οι εξεγέρσεις, γενικότερα δε για το καλό της ενότητας του Βελγικού κράτους. Αυτό είναι το σημείο που ξεκινά το «βέτο της μειοψηφίας», μια νέα Αρχή, η οποία πήρε τη θέση της στις συνταγματικές μεταρρυθμίσεις.

2.4 Μεταπολεμικά χρόνια

Από τις εκλογές του 1954 και μετά, αναπτύσσεται μια διαφορετική λογική στις σχέσεις των πολιτικών κομμάτων και στις μεταξύ τους συνεργασίες. Ενδεικτικά, στο «θέμα των σχολείων» η συνεργασία μεταξύ των Φιλελευθέρων και των Σοσιαλιστών συνοδεύτηκε από την ταυτόχρονη υποχώρηση των Καθολικών από την εξουσία. Παρόλ' αυτά, η αριστερή κυβέρνηση προσπάθησε να εισάγει έναν αριθμό από νομοθετήματα, που δεν ήταν ευνοϊκά για τα καθολικά σχολεία. Τότε οι καθολικοί ψηφοφόροι κινητοποιήθηκαν ενάντια στην κυβέρνηση και έτσι, έχουμε μια εκ νέου διευθέτηση της κρίσης με τον τρόπο της «ομόφωνης συμφωνίας». Τα τρία κυρίαρχα κόμματα συμφώνησαν συνυπογράφοντας μια εκπαιδευτική νομοθεσία που θα εφάρμοζε δύο σχολικά συστήματα –ένα για κάθε επαρχία- με τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες οικονομικές απαιτήσεις από το κράτος.

2.5 Γλωσσικός εθνικισμός

Η δεκαετία του 1960 άρχισε με τις γλωσσικές διαφορές, οι οποίες παρέμεναν άλυτες από το παρελθόν. Απέκτησαν τόση ένταση σε κάθε βελγική περιφέρεια, που προκάλεσαν την ολοκληρωτική διάλυση του παλιού βελγικού κομματικού συστήματος. Κανένα από τα τρία παραδοσιακά κόμματα δεν θα μπορούσε να επιβιώσει σ' αυτήν τη γλωσσική κρίση και μάλιστα σε μια δεκαετία που σε επίπεδο κεντρικής διακυβέρνησης το Βελγικό κράτος ήταν άδειο από πολιτικούς παίκτες που θα έπαιρναν αποφάσεις σε κεντρικό επίπεδο. Αντίθετα, μετά τη διάλυση του κομματικού συστήματος και την αντικατάσταση των δύο «Εθνικών Βελγικών κομμάτων» από τα δύο «Περιφερειακά Κομματικά συστήματα», η περιφέρεια ισχυροποιούνταν.

2.6 Εξέλιξη της δημοκρατικής διακυβέρνησης

Από εδώ και πέρα, στην πολιτική ζωή του Βελγίου και μεταξύ των δύο νέων περιφερειακών κομματικών συστημάτων συμβαίνουν διαφορετικές και αξιοθαύμαστες δράσεις κάτω από την διαδικασία της λειτουργίας μιας δημοκρατίας «ομόφωνης συμφωνίας». Βρισκόμαστε στη δεκαετία του '90 και η δημιουργία των δύο νέων εκλογικών πολιτικών συστημάτων, αλλάζει όλη την προηγούμενη λογική της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Συνάμα, τα αξιοθαύμαστα πράγματα που συνέβαιναν κάτω από την «Δυναμική» κίνηση των κοινωνιών και της «ενεργής πολιτικής τους ζωής», συνεχίστηκαν.

Τα διαχωρισμένα κόμματα ακολουθούσαν διαφορετική πολιτική λογική ανάπτυξης, στις ξεχωριστές τους περιφέρειες. Ο Βορράς ήταν περισσότερο συντηρητικός με ένα ισχυρό Καθολικό ή Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα, ενώ ο Νότος πιο αριστερός με ένα ισχυρό Σοσιαλιστικό κόμμα. Η διάλυση των κομμάτων και του προηγούμενου κομματικού συστήματος ήταν συνέπεια του εδαφικού διαχωρισμού. Το Βελγικό κομματικό σύστημα εξαφανίστηκε, γεγονός που έδωσε δυναμική σε μια άλλη πολιτική κατάσταση.

Τα δύο μεγαλύτερα κόμματα από κάθε περιοχή έπαιρναν τις πολιτικές αποφάσεις στο κεντρικό κυβερνητικό επίπεδο. Κάτω από τον άγραφο νόμο που όριζε ότι οι εθνικές συνεργασίες πρέπει να είναι συμμετρικές, οι πολιτικές ελίτ και οι ψηφοφόροι ήταν υποχρεωμένοι να συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο και να δίνουν την εντολή τα όμοια ιδεολογικά κόμματα και από τις δύο περιφέρειες να κυβερνούν, αλλιώς να βγαίνουν έξω από την διακυβέρνηση. Αυτό συνέβαινε, επειδή έπειτα από τη διάλυση του παλαιού πολιτικού συστήματος, τα πολιτικά κόμματα μετεξελίσσονταν σε συστατικά της Βελγικής διακυβέρνησης, ενώ από τις φυγόκεντρες δυνάμεις που υπήρχαν ενισχυόταν η περιφέρεια, χωρίς να μένει κανείς να υπερασπιστεί το κέντρο.

2.7 Πολιτική ανάλυση

Πολιτικοί επιστήμονες, αναλύοντας τα εκλογικά αποτελέσματα των περιφερειών από το 1961 έως το 1999, επιβεβαιώνουν ότι δεν υπάρχει καμία εξέλιξη στη Βελγική πολιτική από τότε που διαχωρίστηκαν τα πολιτικά κόμματα. Υπήρξε μια παρακμή της δύναμης των δύο κυρίων κομματικών συνασπισμών και στις δύο περιφέρειες. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, βλέπουμε μια μεταλλαγή στη συμπεριφορά των ψηφοφόρων. Στην δεκαετία του 1990 τα εκλογικά αποτελέσματα από τα δύο κύρια κόμματα των Χριστιανοδημοκρατών και των Σοσιαλιστών, έχουν μειωθεί με διαφορετικό ποσοστό σε κάθε περιφέρεια και έτσι έχουν αλλάξει άρδην το πολιτικό τοπίο.

Το 1999 κάτι αξιοθαύμαστο συνέβη, «από αυτά τα αξιοθαύμαστα που μόνο σε δημοκρατίες συμβαίνουν». Το Φλαμανδικό Φιλελεύθερο κόμμα στον Βορρά ξεπέρασε σε ψήφους τους Χριστιανοδημοκράτες προχωρώντας και σε συνασπισμό με τους Φιλελεύθερους, τους Σοσιαλιστές και τους Πράσινους του Νότου. Οι Χριστιανοδημοκράτες αποχώρησαν από την εξουσία και οι Σοσιαλιστές παρέμειναν το μεγαλύτερο κόμμα στην νότια Βαλλονία. Η εξήγηση των πολιτικών αυτών εξελίξεων αποδίδεται στο ότι το Βέλγιο βαθμιαία έχει γίνει ένα ομόσπονδο κράτος. Αυτή, ήταν η απάντηση στον εδαφικό-γλωσσικό διαχωρισμό. Η λύση που δόθηκε για τον τρόπο λειτουργίας των θεσμών ήταν οι «ομόφωνες αποφάσεις με αμοιβαίες παραχωρήσεις» από την μεριά των πολιτικών κομμάτων.

Το Βέλγιο είναι μια βαθιά διαχωρισμένη κοινωνία με γλωσσικούς όρους που την διακρίνουν σε γλωσσικές περιφέρειες. Η συνταγματική αναθεώρηση του 1970 εισάγει την υποχρέωση να έχουν ίσο αριθμό Γαλλόφωνων και Φραγκοφώνων υπουργών στην κυβέρνηση. Όμως το πιο σημαντικό είναι ότι προβλέπει την αρχή της «διπλής πλειοψηφίας» για τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις και για όλους τους νόμους που τις εισαγάγουν. Η «διπλή πλειοψηφία» σημαίνει ότι η διαδικασία χρειάζεται μια πλειοψηφία από τα δύο τρίτα των δύο κοινοτήτων και μια απλή πλειοψηφία από την κάθε γλωσσική ομάδα. Ο εδαφικός διαχωρισμός της Βελγικής κοινωνίας έφερε το διαχωρισμό του κομματικού συστήματος. Ωστόσο, υπάρχει κάτι πιο αξιοθαύμαστο: μετά τη διάλυση του πολιτικού κομματικού συστήματος, δεν υπάρχει καμιά έγγραφη συμφωνία και από τις δύο κομματικές πλευρές να κυβερνήσουν μαζί. Η λύση της «ομόφωνης συναπόφασης» του

ομόσπονδου κράτους είναι μια δύσκολη εξάσκηση για τα κόμματα και των δύο πλευρών να κρατούν κάθε φορά τις ισορροπίες και να μοιράζονται την εξουσία στο ομόσπονδο κέντρο.

Σε αυτό το επίπεδο, τα κόμματα κυβερνούν μαζί, με ομοφωνία. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πλευρά έχει το δικαίωμα του βέτο, στην περίπτωση που θα μπορούσαν να βλαφτούν τα συμφέροντα της από την όποια απόφαση. Υπ' αυτούς τους όρους, λύνουν τα προβλήματα, για τα οποία μπορεί να βρεθεί λύση συνασπισμού, ενώ τα υπόλοιπα τα αφήνουν άλυτα στην άκρη, με τον κίνδυνο όμως συσώρευσής τους οπότε και blackout του πολιτικού συστήματος.

Το Βέλγιο είναι μια εξάσκηση της δημοκρατικής εξουσίας, του «συναποφασίζω» σε ομοσπονδιακό επίπεδο και της αρχής της πλειοψηφίας σε περιφερειακό. Είναι μια κατ' επιλογή εφαρμογή της πλειοψηφικής δημοκρατίας που γνωρίζουμε. Ειδικότερα, όταν τα ίδια κόμματα παίζουν το πολιτικό παιχνίδι και στα δύο επίπεδα, το περιφερειακό και το κεντρικό, υπάρχει μεγάλη πρόκληση ορθολογικής και ελεγχόμενης εξάσκησης της εξουσίας. Είναι δεδομένη η αυξανόμενη κριτική από μέρους της κοινωνίας, όταν το ίδιο κόμμα εξουσίας πρέπει να διορίσει τους πρωθυπουργούς στα δύο επίπεδα διακυβέρνησης, έχοντας διαφορετικές πολιτικές κατευθύνσεις στο κέντρο και στην περιφέρεια.

2.8 Ο διαχωρισμός σε τρεις Περιφέρειες

Οι Βρυξέλλες είναι η πρωτεύουσα του Ομόσπονδου Βελγικού κράτους και η τρίτη περιφέρεια, περιλαμβάνοντας μειονότητα από Φλαμανδούς, με τους Γαλλόφωνους να είναι η πλειονότητα. Καθώς οι Φλαμανδοί είναι η πλειοψηφία του Βελγικού κράτους κατά 60% με τους Βαλλόνους να καταλαμβάνουν το 40%, η πρωτεύουσα των Βρυξελλών, είναι στην λάθος θέση πλειοψηφικά. Όμως στο πολιτικό παιχνίδι, και ως η τρίτη περιφέρεια της πρωτεύουσας ασκεί τον ρόλο του συντονιστή, καθώς η κοινωνία και οι ψηφοφόροι κατέχουν την αντίθετη πλευρά της αναλογικότητας από τις δύο άλλες περιφέρειες, ενώ κανένας δεν θέλει να χάσει την επιρροή του στην πρωτεύουσα. Οι Βρυξέλλες είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που υποχρεώνει τις πολιτικές ελίτ σε συμβιβαστικές ομόφωνες αποφάσεις (κοινά συμφέροντα). Σήμερα λίγοι γνωρίζουν ότι το Βέλγιο είναι ομοσπονδιακό κράτος με ιδιαιτερότητα στην λειτουργία του και με αποκεντρωμένη διοίκηση. Η γαλλόφωνη Βαλονία, η ολλανδόφωνη Φλάνδρα και η γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου έχουν δικό τους πρωθυπουργό και δική τους, τοπική Βουλή με ευρύτατες αρμοδιότητες.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθούμε στην πρόσφατη παρ' ολίγο ματαίωση της υπογραφής της εμπορικής συμφωνίας της ΕΕ με τον Καναδά CETA, από το βέτο που προέβαλε η μικρή περιφέρεια των Βαλλόνων, με την αιτιολογία μη επαρκούς ενημέρωσης. Μια ιδιαιτερότητα του βελγικού ομοσπονδιακού συστήματος είναι ασφαλώς το γεγονός ότι τα κρατίδια έχουν και ορισμένες αρμοδιότητες που άπτονται της εξωτερικής πολιτικής. Η συνταγματική τάξη στο Βέλγιο σήμερα προβλέπει ότι ο ομοσπονδιακός υπουργός Εξωτερικών δεν μπορεί να συνυπογράψει μία τέτοια συμφωνία (όπως η CETA) χωρίς τη συγκατάθεση όλων

των τοπικών κρατιδίων». Αυτό εξηγεί κάτι που ελάχιστοι μπορούν να καταλάβουν στην υπόλοιπη Ευρώπη: πώς είναι δυνατόν μία μικρή κοινότητα 3,5 εκατομμυρίων Βαλλόνων να μπλοκάρει μία εμπορική συμφωνία, την οποία αποδέχονται 500 εκ. Ευρωπαίοι πολίτες. Οι Βέλγοι, όταν τον Δεκέμβριο του 2007 θα υπέγραψαν την Συνταγματική Συνθήκη της Λισαβώνας της ΕΕ, ΟΛΟΙ είχαν μελετήσει τα άρθρα της ένα προς ένα. Διάβαζαν και συζητούσαν σε δημόσιους καθημερινούς χώρους, στο μετρό, στο τραίνο, στην καθημερινότητα τους, για την συνθήκη. Έχουν αναπτύξει τέτοια πολιτική συνείδηση ώστε το θεωρούσαν προσβολή να υπογράψουν κάτι το οποίο δεν έχουν διαβάσει, δηλ. το αυτονόητο.

3. Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Το Βέλγιο είναι ένα ουδέτερο κράτος, που δημιούργησε μια απαραίτητη ουδέτερη ζώνη ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
2. Ήταν, και παραμένει μια βαθιά διχασμένη κοινωνία, με δύο κύριους πολιτικούς παίκτες, με γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές.
3. Στα μεταπολεμικά χρόνια, το Βέλγιο κατάφερε να δεχθεί και να ενσωματώσει στον κοινωνικό του ιστό πολλούς, αραβόφωνους κυρίως, μετανάστες, όπως και άλλους, έτσι ώστε σήμερα, να είναι μια πολυπολιτισμική κοινωνία.
4. Οι δύο κοινότητες εξουσίας, χωρισμένες σε ξεχωριστές γεωγραφικές περιφέρειες, έμαθαν νωρίς να διαχειρίζονται από κοινού την δημοκρατική κεντρική εξουσία, με στόχο πάντα την ομαλή διατήρηση και πορεία, του κοινού τους κράτους. Αυτό προϋποθέτει την πολιτική ωριμότητα ενός λαού και την ανάληψη της ευθύνης του. Σε αυτόν τον σκοπό συνέβαλαν τα κοινά συμφέροντα (οικονομικά, πολιτισμικά) που δημιουργήθηκαν στην πορεία στην πρωτεύουσα, και που καμιά κοινότητα δεν ήταν διατεθειμένη να χάσει.
5. Θα μπορούσε μια σύγχρονη δημοκρατία να επιλύσει προβλήματα σε περιόδους κρίσης αντιγράφοντας το Βέλγιο.
6. Το παράδειγμα του Βελγίου εμφανίζεται σήμερα ως ένα νέο είδος δημοκρατικής διακυβέρνησης των σύγχρονων κρατών, η μετεξέλιξη της. Προβάλλεται ως μια εναλλακτική πρόταση δημοκρατικής διακυβέρνησης, για να αντιμετωπιστούν τα σύγχρονα πολυπολιτισμικά, κοινωνικά και πολιτικά, προβλήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Lijphart, Arend (1981), *The Belgian example of cultural coexistence in comparative perspective*, Berkeley (Calif.): University of California Berkeley.
- (1999), *Patterns of democracy*, New Haven: Yale University Press.
- Buchheit, Lee (1978), *Secession: the Legitimacy of Self-Determination*, New Haven, CT: Yale University Press.
- Stengers, Jean (1981), “Belgian National Sentiments”, In Arend Lijphardt (ed.), *Conflict and coexistence in Belgium: the dynamics of a culturally divided society*, Berkeley: Institute of International Studies, University of California, 46-59.
- Huyse, Luc (1981), “Political conflict in Bicultural Belgium”, In Arend Lijphardt (ed.), *Conflict and coexistence in Belgium: the dynamics of a culturally divided society*, Berkeley: Institute of International Studies, University of California, 107-126.
- Molitor, Andre (1980), “The reform of the Belgian constitution”, In Arend Lijphardt (ed.), *Conflict and coexistence in Belgium: the dynamics of a culturally divided society*, Berkeley: Institute of International Studies, University of California, 139-153.